

Povodom 80 godina života akademika Dragutina Feletara

VJEKOSLAV PRVČIĆ

1. Život kao slatki kruh s grudicama žuhkog

Kad se u Koprivnici, početkom osamdesetih godina 20. stoljeća pojavio, pod patronatom inženjera Ive Gjereka neupitnog autoriteta tehničkog direktora Podravke, zlatokosi mladi profesor geografije iz Međimurja, s već značajnim stažom u novinarstvu iz Žikine redakcije Međimurskog tjednika, oko glave imao je tanku zlačanu aureolu progonjenika.

Komunističku fetvu na njega su bacili lokalni komunistički moćnici. Ti su partijski birokrate, kako bi dokazali višim forumima svoju »budnost« i pravovjernost, u svojoj sredini pronašli nekoliko žrtvenih jaraca, nakon što je Broz donio svoju presudu Hrvatima u Karadorđevu. Tim se birokratima učinilo sasvim prikladnim da se okome na ljude uglavnom politički nezaštićene, a koji su se svojim radom isticali u društvu. Kako lokalna politika rijetko ima mašte, a više joj je stalo do ispunjavanja kakve-takve forme nego li suštine, a tada se radilo o progonu »hrvatskih nacionalista«, eto prikladnog primjera za Čakovec i Međimurje! Oko kulturnog društva »Zrinski« isticali su se Tomislav Đurić, Dragutin Feletar i Ernest Fišer, organizirajući izlete velikih grupa putovima Zrinskih i Frankopana, što je već samo po sebi komunističkim vlastima bilo krajnje sumnjivo, a k

tome su još organizirali izdavačku djelatnost knjiga osviještenog nacionalnog naboja. I tako je novinar i putopisac Tomislav Đurić završio u zatvoru Gradiška kao politički osuđenik, a Feletar i Fišer dobili su »samo« svrabljivu etiketu »hrvatski nacionalist«.

Dakako, nakladnička kuća što su je osnovali do temelja je uništena, a imovina zaplijenjena. To, dakako, nije bilo dovoljno, već je spomenuti trojac ostao i bez ikakvih mogućnosti da u skoro vrijeme nađe novi posao u svojoj sredini. Međutim, ono što je u politici vrijedilo u Čakovcu nije vrijedilo preko Drave, u četrdesetak kilometara jugoistočnijoj Koprivnici, gdje su lokalnu vlast držali nešto tolerantniji i zeru mudriji pojedinci, a osnovni ton u svemu je tada davala mala ekipa, prije svega, poslovnih ljudi iz Podravke. Podravka je tada bila u najintenzivnijem bujanju i kadrovi su joj bili nasušna potreba.

2. Ulaz na sporedna vrata

Da se odmah razumijemo, Feletar nije ušao u Koprivnicu na »velika vrata«, a niti su ga ovdje svi dočekali raširenih ruku, jer je dogmata bilo i bit će ih uvijek u svakoj sredini, pa je dočekan s izvjesnom podozriivošću. Prema njemu je zadržan stav uljudne distance, prvenstveno od tadaš-

njeg neprikosnovenog političkog Podravkinog i koprivničkog moćnika Pavla Gažija, koji je o Feletaru imao informacije kao vriednom, sposobnom i ambicioznom mladom profesoru geografije, kao čovjeku kojeg će se vjerojatno moći iskoristiti na više načina, ali s velikom dozom, prije svega političkog opreza, jer nikad ne znaš što se može razviti iz čovjeka koji nosi takvu političku etiketu. No, kod Gažija je ipak prevladala čista pragma političara koji je imao nos za prepoznati ljudske potencijale, ali isto tako poticati ih kako bi ih, u danom trenutku iskoristio na najekonomičniji način za planove što ih je kovao.

A da je Feletar oduvijek bio gladan rezultata, uspjeha i priznanja, o tome, kako ćemo se uvjeriti prateći ga u životu gotovo pedeset godina, nikad nije bilo dvojbe. Uostalom, tu se vrlo brzo uklopio u opći trend Podravkaša, jer ambicije i gladi za uspjehom u toj kući nikad nije nedostajalo, barem ne u onim »zlatnim godinama« kad je opće uvjerenje bilo da će takva vremena potrajati »zauvijek«. Mala provincijska pekmezara, koje su se mnogi sjećali po drvenim sandučićima u koje se na veliko pakirala marmelada, već se bila počela pretvarati iz sive Pepeljuge u blistavu princezu, nudeći svu raskoš novih proizvodnih paleta među kojima je zvijezda svakako bila do danas nenadmašna Vegeta. U Gažijevim vizijama nije se pojavljivala samo velika Podravka; on je htio da takva bude i Koprivnica!

Pokazalo se da se Feletar, tada još novinar i organizator »opće prakse« za mnogo toga može odlično iskoristiti. Ubrzano je dokazivao da može sasvim dobro funkcionirati kao pisac i urednik različitih edicija, kao vrsni organizator u području kulture, odnosa s javnošću, informiranja, ali i kao čovjek koji se već priprema za karijeru ozbiljnog znanstvenika. Feletar se uvijek zdušno primao posla, dobro pazeći da ne prijeđe onu tanku granicu između politički korektnog prema zaštitnicima i nepotrebno buntovnog. Ovog potonjeg čuvao se, poslije međimurske neslavne epizode, kao vrag tamjana. U Podravini je

dobio novu, čak potentniju priliku života i bio je na tome zahvalan. U kockanje s političarima više nije želio ulaziti. Njegovi novi pokrovitelji bili su u ono vrijeme politički neusporedivo jači i ugledniji na širem planu od onih zbog kojih je morao otići iz svojeg voljenog zavičajja. Za njega osobno, kao savjetnih i sugovornik, daleko značajniji od Pavla Gažija bio je *šjor Ive*, kako su mladi prijatelji međusobno zvali pokojnog Ivu Gjereka, čovjeka koji je prošao osobni politički martirij u obliku Križnog puta. Gjerek je svoje životno iskustvo i mudrost nesebično podijelio s onima koji su okusili novo političko zatiranje sedamdesetih.

3. Feletarovi »rani radovi«

U svojim »ranim radovima« sadašnji akademik, a tadašnji novinar s diplomom geografa, nije birao područja: od majušnih novinarskih vijesti do ekonomskih komentara, od povijesti do predgovora u likovnim katalozima mnogobrojnih podravskih naivaca, od putopisne proze do lirskih elegičnih pjesama na kajkavštini i štokavštini... Sve pod zbirnim nazivom što ga je sam skovao u nadahutoj autoironiji – ekonomska proza. Nakon relativno kratke provjere »ispravnosti«, Feletara su čekali daleko značajniji zadatci: pokretanje Podravskog zbornika (1975.), jedne od, pokazale su godine, najznačajnije i najdugovječnije edicije u povijesti pisane riječi u Podravini te pisanje opsežne monografije Podravina. Držim da su upravo to dva vrlo važna projekta što će za Podravinu, ali i za njega osobno, ispuniti dalekosežna očekivanja i donijeti korist ovome kraju i autoru!? Podravski zbornik postat će nukleus oko kojeg će se kroz mnoge godine njegovog izlaženja, okupiti cijela plejada autora različite dobi i provenijencije, ali će ujedno postati i »učilište« svih onih koji će krenuti na dugačke putove znanosti, prosvjete i literarnog stvaralaštva. Značaj toga projekta postao je toliko važan da će se njime seriozno morati pozabaviti neki novi znanstvenici čiji korijeni vuku hranu

iz njegova supstrata, a da toga nisu niti svjesni ili zasad još moće *pampersice*.

Što se pak tiče monografije Podravina, osim što mu je znanstvena zajednica za tu knjigu priznala akademsko zvanje magistra, njome je započeo niz takozvanih *velikih* Feletarovih knjiga koji srećom za sve nas nije prekinut do dana današnjeg.

Iz vremena druženja ekipe oko inženjera Gjereka (Dragutin Feletar, Josip Fluksi, Vladimir Kostjuk, Vlado Milak, Josip Turković, Nikola Večenaj, Vjekoslav Prvčić i drugi), vrijedno je zabilježiti i jednu mudrost kojoj nas je poučio taj promućuran i pametan Dalmatinac koji je jednom rekao s dosta sjete u glasu:

Momci moji dragi, jednoga dana, za pedeset ili stotinu godina, možda više neće postojati niti jedan od ovih pogona što ih sada s toliko zanosa gradimo, ostat će nešto od ovoga što vi pišete, slikate ili fotografirate. I ta duhovna produkcija jedino je vrijedno što iza čovjeka ostaje! Do danas se pokazalo kako su te njegove riječi bile zapravo – proročanske; dobar dio materijalnog, ali i stečenih radničkih prava, društvenog standarda i »veličine« tvrtke i grada, otpuhali su vjetrovi divljeg kapitalizma i progutala storka aždaja pretvorbe i privatizacije. Eh, kakav krasan deminutivčić za opaku stvarnost podanjanja!

4. Od Glasa Podravine do Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Među inim knjigama, a bilo ih je do tada već popriličan broj, prije nego li će početkom osamdesetih otići iz Podravke na Prirodoslovno matematički fakultet u Zagrebu, Feletar će napisati i opsežnu monografiju Podravka u kojoj je manje-više obuhvatio sve važne faze iz života i razvoja te značajne prehrambene industrije u ondašnjoj Jugoslaviji. Možemo reći da je to bio zapravo velebni spomenik jednom vremenu što se nepovratno urušavalo. Da to nije napravljeno tada, pitam se, što bismo znali o tom gigantskom pothvatu po-

dravske pameti i odnosa ovog mentaliteta prema radu uopće?!

Ponekad se čovjeku može učiniti da Feletar sve u životu radi s lakoćom i bez ozbiljnijih napora, ali to je tek privid. Naprotiv, njegov trud je stalan i svakodnevan. Nema dana bez grijanja stolice i kvrcanja po tastaturi. Njegova marljivost je već gotovo poslovična i spada u kategoriju urbanog mita, a ilustrira je anegdota o ne-napisanoj knjizi za jedan vikend, jer mu se u petak popodne pojavila nenadana prehlada s povišenom temperaturom!

Još prije odlaska na fakultet, Feletar je doktorirao i postao naš prvi industrijski geograf s temom dnevnih migracija u Podravini. Usput, sagradio je jednu kuću u svojoj Donjoj Dubravi, jednu temeljito rekonstruirao i obnovio u Koprivnici, sa svojom suprugom Ružicom dobio kćer Petru i sina Petra, a za potrebe vlastitog izdavaštva još otvorio nakladničku kuću i producirao na desetke različitih knjiga. Feletar ponekad djeluje kao nezaustavljiv stroj napravljen od kvalitetnih materijala rukama njemačkih inženjera, jednostavan, učinkovit i nepoderiv. Kao kiborg koji svakodnevno njeguje kult svoje profesije, posvećujući mu se fanatično i predano, želeći nadići sve prije sebe i postavljajući visoke letvice za one koji će se sličnim poslovima baviti nakon što njega više ne bude!

5. Vizije se nikad ne ostvaruju u cijelosti

Družeci se s velikim vizionarima i sam je postao vječno nezadovoljen i nezadovoljan vizionar! On je svjestan da nikad i nikako neće moći ostvariti sve ono što vidi u svojim oceanskim snovima, ali to ga ni malo ne smiruje, ništa mu ne znači; žed za nastavkom posla stalno je prisutna. Usprkos tome što ga nisu mimoišla mnogobrojna priznanja, nagrade, pa i to da su ga primili u najvažniju hrvatsku instituciju znanosti, kulture i umjetnosti, u nutrini uvijek ostaje taj eteričan svemir još neispunjenih sanja, želja, rezultata... Dapače, kako godine prolaze, snovi se ne raspli-

njuju, nego samo proširuju, obrnuto proporcionalno opadanju snage i mogućnostima tijela.

Za utjehu akademiku Dragutinu Feletaru, ali i svima nama koji smo u životu napravili daleko manje od njega i čiji snovi se vjerojatno nikad neće ostvariti, citirao bih Salomona, čija razmišljanja nam mogu biti utjeha i pouka. Taj je, nesumnjivo velik čovjek, rekao pred kraj svojega života, poprilično zajedljivo:

A onda razmotrih sva svoja djela, sve napore što uložih da do njih dođem – i gle, sve je to opet ispraznost i pusta tlapnja! I ništa nema valjano pod suncem. Ali, odmah malo dalje oprezno je dodao: Nema čovjeku druge sreće već jesti i piti i biti zadovoljan svojim poslom. I to je, vidim, dar Božje ruke. Jer tko bi mogao jesti, tko li zadovoljan biti, osim po njemu?

I sada se pitam što bi ovome trebalo dodati?! Što god rekao, poznajući profesora, znam da neće odustati od svojih nakana dokle ga god tijelo bude služilo, nasuprot mislima Salomonovim, jer je njegovo ustrojstvo marljivost i posao pod svaku cijenu. Pa i pod cijenu žuhkoče što je povremeno osjeća u ustima.